ФУНКЦІОНУВАННЯ МЕТАФОРИ У ПОЕТИЧНОМУ ХУДОЖНЬОМУ ДИСКУРСІ (НА МАТЕРІАЛІ ПОЕЗІЇ АНГЛОМОВНИХ АВТОРІВ)

Ворожко Н. А., *студ. гр. ПР-92,*
Таценко Н. В., *канд. філол. наук, доц. СумДУ*

Поняття «дискурс» дуже багатозначне. Його дослідженню присвячена велика кількість наукових праць. У науковій літературі, насамперед лінгвістичній і логічній, слово дискурс в основному вживається як синонім слова текст.

У сучасній науковій літературі не існує авторських прав на використання цього терміна. Саме тому його вживання таке багатозначне. Конкретне значення терміна дискурс визначається в рамках наявних підходів до вивчення мови і мовної діяльності. У центрі нашої уваги перебуває художній дискурс, невід'ємною рисою якого є емоційність. Художній дискурс допомагає більш глибоко вивчити мовні константи в їхньому мовленнєвому втіленні.

Поетичний дискурс – одна із складових художнього дискурсу, що виникає у процесі художньої комунікації. Один із важливих етапів дослідження художнього дискурсу є ознайомлення з механізмами сприйняття інформації, закодованої у формі письмового тексту. У зв'язку із цим необхідно розглядати його і як результат пізнання світу, тобто у світлі комунікативно-когнітивної теорії.

Художня комунікація, насамперед, тісно пов'язана з емоційною сферою людського досвіду. Поетичний дискурс є потужним осередком емоційності, і має особливий вплив на реципієнта за рахунок віршованої форми, ритму, поетичних зворотів мови, особливої образності. У художній комунікації широко застосовується метафора, її можна відслідкувати як у поетичному, так і прозовому художньому дискурсі. Метафора (грец. «перенос, перенесення») – фігура мови, яка полягає у вживанні слова, що означає певний клас об'єктів (предметів, осіб, явищ, дій або ознак), для позначення схожого класу об'єктів або окремого об'єкта. Вона являє собою ніби концентроване порівняння, причому замість предмета, який порівнюється, ставиться безпосередньо назва порівняння з яким бажають порівняти, наприклад: roses of lips замість rosy lips.

Явище метафори вивчається у різних аспектах та галузях. Метафори в цілому і поетична зокрема розглядається в розлогому контексті філософських проблем пізнання й мови, психології сприймання людиною світу, а не лише у сфері філології.

Суть поетичної метафори вчені-лінгвісти бачать у зближенні дуже далеких класів об'єктів; напр.: Love is a sweet poison, life – the strict judge. Традиційно виділяють п'ять видів метафор: стерта або генетична метафора (winter came), різка метафора (filling of the utterance), метаформа-формула, реалізована метафора (the boy and the time ran fast), розгорнута метафора – послідовно реалізується у визначеному фрагменті або у всьому повідомленні.

У сучасній науці вчені виділяють різні функції метафори і називають різну їх кількість. Н. Д. Арутюнова, наприклад, вважає, що первинною функцією метафори є характеризувальна, а вторинною – номінативна («ідентифікація об'єктів»). В. П. Москвін виокремлює номінативну функцію і експресивну, яка, на думку вченого, реалізується в кількох окремих функціях: оцінній, зображальній, естетичній, евфемістичній і пояснювальній. А. П. Чудінов розрізняє когнітивну, комунікативну, прагматичну і естетичну функції, виділяючи в кожній окремі різновиди. У дослідженні було обрано підхід А. П. Чудінова.

Віршовий текст як результат асоціативно-образної мовленнєво-мисленнєвої діяльності людини є природним середовищем функціонування метафори. Тож у нашій роботі функціонування метафори було досліджено на прикладі поетичних творів В. Шекспіра та О. Уальда. Метафора істотно впливає на формування глибинного змісту тексту та провокує його різночитання. Наведемо приклад з уривку комедії Шекспіра «Міра за міру»: Back-wounding calumny… the whitest virtue strikes – «наклеп, що наносить удар у спину, ранить і найщирішу чесноту» (переклад наш – В. Н.). У цьому реченні ми бачимо потрійну метафору. По-перше – back-wounding calumny – метафоризований елемент calumny – абстрактне явище – набуває властивості живої істоти. По-друге – calumny strikes – так само, як і в попередньому випадку, «calumny» – метафоризований елемент. По-третє The whitest virtue – «virtue» – метафоризований елемент, набуває ознаки (whitest), не властивої первинному значенню слова. Метафорична структура уривка створює модель конкретного явища дійсності – наклепу (calumny), тобто виконує моделювальну функцію, а також виражає авторську позицію щодо денотату.

Домінуючою функцією метафори є естетична, хоча комунікативна та когнітивна теж великою мірою присутні і відіграють важливу роль у передачі емотивної та смислової інтенції автора. Окремо виділяємо також текстотвірну функцію метафори, як таку, що має важливе значення для різнопланового розгортання віршового тексту.

Соціально-гуманітарні аспекти розвитку сучасного суспільства : матеріали Всеукраїнської наукової конференції викладачів, аспірантів, співробітників та студентів факультету іноземної філології та соціальних комунікацій, м. Суми, 19-20 квітня 2013 р. / Відп. за вип. В.В. Опанасюк. — Суми : СумДУ, 2013. — Ч.1. — С. 14-15.